

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

**Юридичний факультет
Кафедра теорії та філософії права**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор
Львівського національного університету
імені Івана Франка доц. Андрій ГУКАЛЮК

« _____ » _____ 20__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Філософія прав людини

галузь знань **D «Бізнес, адміністрування та право»**
спеціальність **D8 «Право»**
освітньо-професійна програма
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
вибіркова навчальна дисципліна
юридичний факультет

Робоча програма навчальної дисципліни «Філософія прав людини» для студентів за галуззю знань Д «Бізнес, адміністрування та право», спеціальністю Д8 «Право», у межах освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, 2025 р.

Розробник:

Лубчук Олена Дмитрівна, доктор філософії у галузі права, асистент кафедри теорії та філософії права.

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри теорії та філософії права юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка. Протокол № _____ від «_____» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри теорії

та філософії права, професор

«_____» _____ 2025 року

_____ **Віталій КОСОВИЧ**

Схвалено Вченою Радою юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка (галузь знань Д «Бізнес, адміністрування та право», спеціальність Д8 «Право» у межах освітньо-професійної програми ОС Бакалавр).

Протокол від «_____» _____ 2025 року № _____

«_____» _____ 2025 року

Голова _____ **проф. Володимир БУРДІН**

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	<i>заочна форма навчання</i>
Кількість кредитів – 3	Галузь знань D «Бізнес, адміністрування та право»	Вибіркова	
Модулів – 1	Спеціальність D8 «Право»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 1		2-й	
Загальна кількість годин – 90		Семестр:	
		3-й	
	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Лекції	
Тижневих годин: для денної форми навчання – 2		16 год.	
Аудиторних: для денної форми навчання – 32		Практичні	
для самостійної роботи студента: для денної форми навчання – 58		16 год.	
		Самостійна робота	
		58 год.	
		Вид контролю: залік.	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни «Філософія прав людини»

Метою викладання навчальної дисципліни «Філософія прав людини» є ознайомлення студентів із основними підходами до обґрунтування прав людини, висвітлення найбільш актуальних аспектів філософсько-правових інтерпретацій прав людини з погляду сучасності, а також формування практичних навичок аналізу проблематики прав людини.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Філософія прав людини» є:

- розкриття специфіки становлення та історичного розвитку прав людини з погляду філософії права;
- окреслення ключових постулатів провідних філософсько-правових теорій прав людини;
- встановлення закономірностей розвитку уявлень про права людини крізь призму різних філософсько-правових підходів;
- виокремлення найбільш актуальних аспектів філософії прав людини.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- етапи формування ідей та уявлень про права людини;
- основні постулати провідних концепцій обґрунтування прав людини;
- переваги та дискусійні аспекти ключових філософсько-правових підходів до розуміння сутності прав людини;
- тенденції розвитку філософії прав людини на поч. ХХІ ст.

вміти:

- аналізувати явища та процеси, які вплинули на формування й розвиток уявлень про права людини;
- простежувати взаємозв'язок між історичним контекстом формування філософсько-правових концепцій прав людини та особливостями їхнього змісту;
- критично оцінювати різноманітні філософсько-правові підходи до розуміння сутності прав людини;
- сформулювати власне бачення розвитку інституту прав людини у сучасному суспільстві.

3. Програма навчальної дисципліни «Філософія прав людини»

ТЕМА 1. ФІЛОСОФІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ: ПОНЯТТЯ, ПРЕДМЕТ, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

1. Філософія права: поняття, предмет, структура, співвідношення із загальною теорією права.
2. Права людини як предмет філософського аналізу. Філософія прав людини: поняття, сутність, значення.
3. Тенденції та перспективи розвитку філософії прав людини.

ТЕМА 2. ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК УЯВЛЕНЬ ПРО ПРАВА ЛЮДИНИ

1. Основні етапи генези прав людини.
2. Осмислення ідеї людської гідності у працях античних філософів.
3. Розвиток концепції прав людини у Середньовіччі.
4. Особливості філософсько-правового осмислення ідеї прав людини в умовах Нового часу.
5. Права людини крізь призму сучасної філософії права.

ТЕМА 3. ОБҐРУНТУВАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ: ОСНОВНІ ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВІ ПІДХОДИ

1. Права людини як основа природного праворозуміння.
2. Права людини та концепція юридичного позитивізму.
3. Соціологічна теорія права як спосіб осмислення феномену прав людини.
4. Філософсько-антропологічне обґрунтування прав людини.
5. Права людини крізь призму теорії дискурсу.
6. Сучасні підходи до обґрунтування прав людини.

ТЕМА 4. МОРАЛЬНИЙ ВИМІР ПРАВ ЛЮДИНИ

1. Співвідношення права та моралі: філософсько-правові аспекти.
2. Права людини як моральні права.
3. Морально-етичні засади співвідношення прав та обов'язків людини. Взаємозв'язок прав та обов'язків людини у поглядах Алейди Асман.
4. Морально-правова філософія Памфіла Юркевича.

ТЕМА 5. ПРАВА ЛЮДИНИ ТА ДЕМОКРАТІЯ

1. Демократія: філософсько-правовий вимір.
2. Взаємозв'язок прав людини та демократії крізь призму філософії права.
3. Права людини у демократичній конституційній державі (на основі аналізу філософсько-правових поглядів Роберта Алексі).
4. Демократія та права людини у філософсько-правових поглядах Рональда Дворкіна.

ТЕМА 6. ПРАВА ЛЮДИНИ ЯК ОСНОВА МІЖКУЛЬТУРНОГО ДИСКУРСУ

1. Міжкультурний діалог: поняття, основні підходи до визначення.
2. Поняття та сутність міжкультурного дискурсу.
3. Права людини як основа міжкультурного дискурсу: на основі аналізу філософсько-правових поглядів О. Гьоффе.
4. Міжкультурна комунікація та права людини в умовах глобалізації.

ТЕМА 7. ПРАВА ЛЮДИНИ В УКРАЇНСЬКІЙ ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВІЙ ТРАДИЦІЇ

1. Витоки філософського осмислення прав людини: український контекст.
2. Права людини в контексті української філософії епохи Відродження.
3. Український філософсько-правовий дискурс ХІХ ст.
4. Тенденції розвитку української філософсько-правової думки в умовах сьогодення.

ТЕМА 8. ПРАВА ЛЮДИНИ У ХХІ СТ.: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВИКЛИКИ

1. Універсальність прав людини. Культурний релятивізм.
2. Інформаційне суспільство та права людини.
3. Права людини як вимоги до глобальних інституцій.
4. Права людини в умовах сучасних трансформацій: стан, виклики та перспективи.

4. Структура навчальної дисципліни «Філософія прав людини»

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма					Заочна форма						
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср
1												
МОДУЛЬ 1												
Змістовий модуль 1.												
Тема 1. Філософія прав людини: поняття, предмет, перспективи розвитку	10	2	2			6						
Тема 2. Формування та розвиток уявлень про права людини	12	2	2			8						
Тема 3. Обґрунтування прав людини: основні філософсько-правові підходи	12	2	2			8						
Тема 4. Моральний вимір прав людини	12	2	2			8						

Тема 5. Права людини та демократія	10	2	2			6						
Тема 6. Права людини у міжкультурному дискурсі	10	2	2			6						
Тема 7. Права людини в українській філософсько-правовій традиції	12	2	2			8						
Тема 8. Філософія прав людини у ХХІ ст.: тенденції та виклики	12	2	2			8						
Разом за змістовим модулем 1	90	16	16			58						
Усього годин	90	16	16			58						

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Філософія прав людини: поняття, предмет, перспективи розвитку	2
2	Тема 2. Формування та розвиток уявлень про права людини	2
3	Тема 3. Обґрунтування прав людини: основні філософсько-правові підходи	2
4	Тема 4. Моральний вимір прав людини	2
5	Тема 5. Права людини та демократія	2
6	Тема 6. Права людини у міжкультурному дискурсі	2
7	Тема 7. Права людини в українській філософсько-правовій традиції	2
8	Тема 8. Філософія прав людини у ХХІ ст.: тенденції та виклики	2
	Всього:	16

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Філософія прав людини: поняття, предмет, перспективи розвитку	6
2	Тема 2. Формування та розвиток уявлень про права людини	8
3	Тема 3. Обґрунтування прав людини: основні філософсько-правові підходи	8
4	Тема 4. Моральний вимір прав людини	8
5	Тема 5. Права людини та демократія	6
6	Тема 6. Права людини у міжкультурному дискурсі	6
7	Тема 7. Права людини в українській філософсько-правовій традиції	8
8	Тема 8. Філософія прав людини у ХХІ ст.: тенденції та виклики	8
	Всього:	58

7. Методи контролю

Поточний контроль: здійснюється під час проведення практичних занять та має на меті перевірити рівень підготовки студента до відповідної теми (тем) курсу. До форм здійснення поточного контролю належать: *усне опитування, письмове опитування, перевірка індивідуальних завдань, проведення тестування.*

Проміжний контроль: здійснюється шляхом проведення *модуля.*

Підсумковий контроль: здійснюється у формі *заліку.*

8. Схема нарахування балів

Оцінювання знань студента здійснюється за 100-бальною шкалою. Максимальна кількість балів при оцінюванні знань студентів з навчальної дисципліни «Філософія прав людини»: 50 балів – за поточну успішність, 50 – за модуль.

Міжмодульне (поточне) оцінювання	Модульне оцінювання	Сума
50	50	100
Підсумкова оцінка за предмет		
Середня поточна успішність	Модуль	100
від 26 до 50	від 26 до 50	

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка ECTS	Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою
A	90 – 100	відмінно
B	81-89	добре
C	71-80	
D	61-70	задовільно
E	51-60	
FX	21-50	незадовільно
F	0-20	незадовільно

9. Рекомендована література

Базова:

1. Александрова О. С., Горбань О. В., Мартич Р. В. Філософія права: навч.-метод. посіб. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2020. 126 с.
2. Мірошніченко В. І. Філософія права: навч. посіб. / В. І. Мірошніченко, О. Б. Ганьба, Л. А. Зборовська. Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2016. 184 с.
3. Рабінович П. М. Основи теорії та філософії права: навч. посіб. Львів: Вид-во ЛОБФ «Медицина і право», 2021. 256 с.
4. Разметаєва Ю. С. Доктрина та практика захисту прав людини : навч. посіб. Київ : ФОП Голембовська О. О. 2018. 364 с.

Першоджерела:

1. Алейда А. Права та обов'язки людини. У пошуках нового суспільного договору. Київ : Дух і Літера. 2020. 104 с.
2. Алексі Р. Інституціоналізація прав людини в демократичній конституційній державі. Філософія прав людини / за ред. Ш. Госепата та Г. Ломана ; пер. з нім. Київ : Ніка-Центр, 2016. С. 172–189.
3. Алексі Р. Існування прав людини. Право України. 2011. № 8. С. 121–130.
4. Брюггер В. Образ людини у концепції прав людини. *Проблеми філософії права*. Київ; Чернівці, 2003. Т. I. С. 136–146. URL: <https://nasplib.isoftware.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/6b3f8ce8-ef0e-43a4-bb03-a2a627ba84df/content>
5. Бьокенфьорде Е.-В. Чи є демократія необхідною вимогою прав людини? Філософія прав людини / за ред. Ш. Госепата та Г. Ломанна ; пер. з нім. О. Юдіна та Л. Доронічевої. Київ : Ніка-Центр, 2016. С. 163–171.
6. Гьоффе О. Розум і право. Складові інтеркультурного правового дискурсу. Пер. з нім. Л. А. Ситниченко, М. Д. Култаєвої. Київ : Альтерпрес, 2003. 264 с.
7. Гьоффе О. Трансцендентальний обмін – фігура легітимації прав людини? Філософія прав людини / за ред. Ш. Госепата та Г. Ломанна ; пер. з нім. О. Юдіна та Л. Доронічевої. Київ : Ніка-Центр, 2016. С. 32–47.
8. Горн Н. Права людини: філософське обґрунтування та юридичний вимір. *Філософія права і загальна теорія права*. 2013. № 2. С. 13–32.
9. Кірсте С. Право людини на демократію : пленарна доповідь на XXVI Всесвітньому конгресі з філософії права і соціальної філософії «Права людини, демократія, верховенство права та сучасні соціальні виклики у складних суспільствах» (21–26 липня 2013 р., м. Белу-Оризонті, Бразилія) / перекл. з

- англ. В. Гончарова і С. Максимова. *Філософія права і загальна теорія права*. 2013. № 2. С. 51–72.
10. Погге Т. Чи порушуємо ми права бідних у світі? / перекл. з англ. В. Гончарова, наук. редак. С. Максимова. *Філософія права і загальна теорія права*. 2013. № 2. С. 94–123. URL: <https://phtl.nlu.edu.ua/article/view/183357>
 11. Юркевич П. Історія філософії права; Філософія права; Філософський щоденник. Вид. друге. Київ : Ред. журн. «Український світ», 2000. 756 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Yurkevych_Pamfil/Istoriia_filosofii_prava_Filosofia_prava_Filosofskyi_schodennyk_vyd_2000.pdf?PHPSESSID=hrirjdags6eb20ev091kgl4b45
 12. Alexy R. The Dual Nature of Law. IVR 24th World Congress «Global Harmony and Rule of Law» (September 15-20, 2009, Beijing, China). *Papers. Plenary Session*. Beijing, 2009. P. 257–274.
 13. Rawls J. *A Theory of Justice*. Harvard University Press. 1971. 607 p.

Допоміжна:

1. Альчук М. Філософсько-правовий дискурс: історія і сучасність. *Вісник Львівського національного університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2013. Вип. 3. С. 7–13. URL: http://www.fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/3_2016/3.pdf
2. Антонович М. М. Еволюція поняття прав людини та проблема їх класифікації. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4cd5497c-23de-465e-b980-24f197788000/content>
3. Бігун В. С. Філософія права в Україні (1990–2005): наукознавчий огляд здобутків і перспектив розвитку. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/bd530f78-5d6a-4d25-ae3a-29a67ae97698/content>
4. Братасюк М. Г. Філософія захисту прав людини з позицій сучасного правового мислення. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2020. № 1 (19). С. 14–20. URL: <https://philosophy.navs.edu.ua/index.php/philosophy/article/view/1243/1246>
5. Бурдоносова М. А. Права людини в контексті філософії права. *DICTUM FACTUM*. 2019. № 2 (4). С. 70–77. URL: <https://df.duit.in.ua/index.php/dictum/article/view/84>
6. Бурдоносова М. А. Права людини: філософсько-правовий аспект. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2020. Т. 31 (70). Ч. 2. № 2. С. 166–170. URL: https://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/2_2020/part_2/34.pdf

7. Варга Ч. Філософія права, теорія права і майбутнє теоретико-правової думки. *Філософія права і загальна теорія права*. 2012. № 1. С. 116–130.
8. Гоцалюк А. А., Морська Н. Л., Кондратюк-Антонова Т. В. Цінності та права людини як основа міжкультурного діалогу в сучасному світі. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2024. № 51. С. 44–49. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/51_2024/10.pdf
9. Дашковська О. Права людини в глобалізованому світі: універсалізм чи релятивізм? *Юридичний вісник*. 2019. Вип. 4. С. 5–13. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7faec147-7553-4a35-8a99-d2fa89295ef5/content>
10. Козюбра М. До питання про предмет правової антропології. *Антропологія права: філософський та юридичний виміри (стан, проблеми, перспективи)* : матеріали Першого всеукраїнського круглого столу, 16–17 вересня 2005 р. Львів : Юридичний факультет Львівського національного університету імені І. Франка, 2006. С. 179–189.
11. Козюбра М. І. Практична філософія права: монографія. Київ: «ДУХ І ЛІТЕРА», 2024. 496 с.
12. Козюбра М. І. Філософія права, правознавство і наука: спільні риси та відмінності. *Філософія права і загальна теорія права*. 2019. № 2. С. 128–142. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/26dd9702-0ee2-402e-b5ab-7f9b68b156bb/content>
13. Корабльова В. М. Філософія права в Україні: ідеологічні підстави. URL: https://www.dphs.univ.kiev.ua/files/phil_low.pdf
14. Корнієнко Г. П. Права людини: історія вітчизняної філософсько-правової традиції (друга половина ХІХ – початок ХХ століття). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2018. № 35. Т. 1. С. 41–44. URL: https://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc35/part_1/12.pdf
15. Купчак М. Я., Саміло А. В., Шишко В. В. Права і свободи людини у філософії права українських народників: зародження і формування. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. 2016. № 837. С. 282–286. URL: <https://sci.ldubgd.edu.ua/bitstream/123456789/7569/1/Права%20і%20свободи%20у%20філософії%20права.pdf>
16. Лубчук О. Д. Взаємозв'язок демократії та прав людини: на основі аналізу філософсько-правових концепцій Ернста-Вольфганга Бьокенфьорде та Роберта Алексі. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2024. Вип. 78. С.

- 14–22. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/law/article/view/12266>
17. Лубчук О. Д. Взаємозумовленість прав та обов'язків людини: філософсько-правові аспекти. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2024. Вип. 79. С. 12–19. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/law/article/view/12521>
18. Лубчук О. Д. Мораль для правника – обов'язок чи прагнення? (на основі аналізу процесуальної теорії природного права Лона Льюїса Фуллера. *Peculiarities of shaping legal culture in higher education institutions : scientific and pedagogical internship*, February 5 – March 17, 2024. Wloclawek, Republic of Poland. P. 64–69.
19. Лубчук О. Д. Права людини крізь призму концепції дуальної природи права Роберта Алексі. *Право і суспільство*. 2024. № 1. Т. 1. С. 23–27.
20. Максимов С. І. Антропологічні основи права. *Філософія права і загальна теорія права*. 2012. № 2. С. 148–155. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/jspui/handle/123456789/2202>
21. Максимов С. І. Універсальність прав людини. *Філософія права і загальна теорія права*. 2013. № 1. С. 110–117.
22. Максимов С. І. Філософія права Роберта Алексі. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Серія : Філософія. 2016. № 1. С. 89–97.
23. Попович Т. П. Розуміння обов'язків у контексті теорії справедливості Джона Роулза. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. Серія Право. 2022. Вип. 70. С. 53–58. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2022/05/10.pdf>
24. Разметаєва Ю. С. Права людини як фундаментальна цінність громадянського суспільства : монографія. Харків : Фінарт, 2013. 196 с.
25. Хаустова М. Г. Розвиток права в умовах глобалізаційних процесів: основні напрямки та тенденції. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. № 5. С. 14–18. URL: http://www.lsej.org.ua/5_2018/4.pdf
26. Христокін Г. В. Ідея прав людини: пошук нових підходів обґрунтування в добу глобальних трансформацій. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2021. № 1 (21). С. 92–98. URL: <https://philosophy.navs.edu.ua/index.php/philosophy/article/view/1425>